

ВУК ШИБАЛИЋ, СТОЈАН КАРАЏИЋ, ДРОБЊАК.

Породице у Дробњаку и њихово поријекло
(Дробњак, Језера, Ускоци и Шаранци), Београд 1995, стр. 517

Бављење прошлошћу црногорских, брдских и херцеговачких племена је захвалан, богат и садржајан, али и врашки тежак посао. Ући у суштину још увијек недовољно изучених племена - значи сазнати срчнику црногорског и херцеговачког друштва у прошлости и уочити соу читаве његове друштвене надградње. Задатак је то тежак и бреме големо и за професионалце, научнике са високим титулама, људе доказане у историјским, етнолошким и бројним другим сродним наукама, вјеште да битисање и суштину племена у прошлости цјеловито и доказано представе.

А ваљало је, по принципима етнографске и историјске науке, казати и дијелом нову и научно доказану ријеч, тврдњу или уопштени закључак о бројним питањима племена, специфичностима његовог уређења и живљења. То тим прије, што наши етнографи и историчари нијесу сагласни о бројним темељним и оним, надградњом израслим, питањима племена. Споримо се о томе да ли је племе новог доба наставак средњевјековних друштвених заједница, или је нова творевина. Је ли племе израсло из катуна и кнежина, да ли је турска власт толерисала формирање племена или их разбијала, крупна су научна питања. Забуну ствара и то што се у турским документима Власи и сточари скоро изједначавају. Понекад је Влаха, као етноним, заиста могао бити у племену и катуну, али од етничких Влаха нијесу настала племена. Кад се у документу каже "Влах из катуна дробњачког" онда је исправно написано да тај није Дробњак, већ само Влаха који борави на богатим дробњачким испашама. Занимљива је проблематика како се развијају нека стара племена, како се новљани,

усељеници, односе према старинцима и због чега их потискују и преузимају им првијенство, како се саплемењују и старинцима најчешће натурају своју вољу. То је нова, свјежа и снажна крв, која стара братства постепено потисне и природи им се. Извор за овај процес је, прије свега, традиција, коју су племеници доскора добро одржавали, а других извора је мало да би се традиција њима могла проверити. Племена у динарској области су већином усељеничка и сви знају одкуда су се доселили. Ако не знају када су се тачно доселили (јер је то процес а не догађај) ипак су сигурне свјedoцбе о томе ко је старији а ко млађи у племену, ко је од кога "ватру узео".

У динарској области раширила су се и она велика племена која су настала удруживањем мањих - као Дробњаци. У Језерима, Ускоцима и Шаранцима формирала су се, усељавањем са разних страна, племена која су се придружила Дробњаку, иако ту дробњачки усељеници нијесу имали надмоћ. У традицији је остало да је племе дробњачко једном одлучило да прими "сваког брата Србина", али да зме за славу св. Ђорђија, ако га већ не слави. Најбољи зналац аших племена, Сретен Вукосављевић, каже да "сва та врења, сукоби и срођавања нису морала бити... тачно онако како се у народу прича. Али традиција узета у целости, приказује главни правац развитка и стил тих догађаја тачније него икоји други историјски извор" (Организација динарских племена, Београд 1957, 33). Има у томе и прекрајања у корист неког, а на штету другог братства и појединца. "У племенима постоји велико интересовање и смисао за племенску историјску традицију. Са великим познавањем традиције, великом критичношћу и непристрасношћу на које једни друге приморавају, сјели би паметни и озбиљни људи па сатима распредали, нпр. које се главарско или друго братство пре кога доселило" (Исто, 34).

"Зенђили Дробњак" заиста је имао и име велики број познатих признатих научника из разних области. Можда је ријетко гдје као у Дробњацима толико изражена жеђ за сазнавањем сопствене прошлости и можда ријетко гдје као тамо има толико памтиша о прошлости племена и његових братстава. Види се то и по бројним људима који су ауторима ове књиге казивали о прошлости својих братстава и онима који су традицију и забиљежили. Тако забиљежена традиција је важан извор и за будућа истраживања, којих ће свакако бити.

Правник Стојан Караџић и професор Вук Шибалић немају титуле научних радника, али су се добро снашли у научном раду,

промишљању и излагању чињеница. Они су искористили општу и специјалну литературу, радове добро познатих етнографа и историчара. Уз то, путем анкете користили су казивања добрих памтиша, рекло би се у посљедњи час - док још има таквих људи, док се поштује традиција и снажно одржава пијетет према прошлости племена.

Како пише професор Војо Дедејић, овај рад се не може уклопити у неку овјешталу жанровску форму. То је књига која нема свједоцбу за сваку изречену мисао, али је зато питкија и читљивија.

У првом дијелу књиге Стојан Караџић излаже историју Дробњака и укратко се осврће на неке битне карактеристике племенске организације и етичка начела старих племеника. У једном овако конципираном раду, разумије се, да се није могла опширно обрадити бурна прошлост Дробњака, почев од кнеза Козлине 1002. године до најновијих дана, живљење на раскршћу путева и улога бројних значајних народних вођа. Зато је дат сумаран преглед упорног и дуготрајног ослободилачког покрета и жестоког ратовања овог горштакског племена. Наведени су историјски споменици, најзначајније личности из прошлости и њихова улога а поменути су и најзначајнији савремени Дробњаци, људи од науке, културе и умјетности.

Вук Шибалић је обрадио генезу садашњих братстава у Дробњаку у ужем смислу, Ускоцима, Језерима и Шаранцима, настављајући тако радове Цвијића, Караџића, Томића, Лубурића и других истраживача, понекад их преузимајући, некад исправљајући и допуњавајући. Он братства прати према досељавању, исељавању или нестајању, па их зато дијели на: Старинце, Новљане, усељенике, ускоке и исељене породице. Тако он гради хронологију насељавања и исељавања овог дурмиторског краја, првјенствено на основу традиције. Он наводи поријекло сваког братства, њихове заслужне људе и крсну славу. Занимљиво је излагање о исељеним породицама (којих има преко 300) и указивање на знамените људе поријеклом из Дробњака.

Знали смо да овај рад мора бити производ дугогодишњих истраживања, а дознао сам да је он био замишљен као прилог замашној монографији Дробњака и Ускока која се, и поред напора бројних угледних истраживача, још није појавила. Зато се напор ове двојице ентузијаста на пољу изучавања прошлости и штампа као посебна књига. Она ће, свакако, инспиративно, подстицајно, утицати да се та племенита идеја оствари.

Доста често се догађа да припадници племена и поштоваоци племенске традиције буду у извјесној мјери и пристрасни. Аутори ове

књиге су припадници старих угледних братстава, али ми се чини да нијесу били упадљиво пристрасни.

Овај рад је значајан помак у изучавању великог дробњачког племена, на задовољавајући начин је урађен, научно солидно заснован и коректним стилем и језиком написан. Она је важан преглед и драгоцјено свједочанство, нека врста родовника више дробњачких генерација.

Проф. др Радоман Јовановић